

Науково-дослідні кафедри м. Одеси та їх роль у підготовці наукових та науково-педагогічних кадрів УСРР (1920-ті — початок 1930-х років)

Створення науково-дослідних кафедр в УСРР почалося в 1921 р. і було тісно пов'язано з реформою вищої школи. Суть реформи вищої освіти в Україні полягала в тому, що ліквідовувалися університети і створювалися нові типи вищих навчальних закладів — інститути та технікуми, які, на думку тодішнього наркома освіти УСРР Г. Гринька, відповідали потребам національного господарства та враховували його особливості. Реформування вищої школи почалося в 1920 р., а на період 1 серпня 1922 р. в УСРР діяло 227 вищих навчальних закладів (41 інститут і 186 технікумів), з них в Одеській губернії працювало 8 інститутів і 24 технікуми (усі 8 інститутів були відкриті в м. Одесі). Одразу ж після реформування вищої освіти постала проблема науково-педагогічних кадрів, дефіцит яких гостро відчувався в країні.

В царській Росії науково-дослідна робота протікала, крім Академії наук і наукових установ, головним чином в університетах. Але керівники освітньої галузі УСРР виступали проти

того, щоб науково-дослідна робота була зосереджена в вузах, так як вважали, що навчальний процес буде заважати науковому. Тому вирішили відокремити наукові дослідження від навчальної діяльності. В наслідок цього було взято курс на створення науково-дослідних кафедр, в яких поряд з науково-дослідною роботою проходив процес підготовки молодого радянського покоління наукових та науково-педагогічних працівників.

Науково-дослідні кафедри створювалися як при вузах, науково-дослідних лабораторіях, станціях, великих підприємствах, так і окремо. Вони знаходилися у віданні Наукового комітету, створеного 1921 р. при Укрголовпрофосвіті. Кафедри були самостійними дослідними ячееками, хоч і користувалися лабораторіями та кабінетами вузів. Відносно галузей знань вони поділялися на групи: медичні, сільськогосподарські, соціальні, індустріально-технічні та ін. Масова організація науково-дослідних кафедр почалася після постанови Раднаркому УСРР від

Міста	Сільськогосподар.	Індуст.-технічні	Медичні	Ветеринарні	Фізико-математичні	Хімічні	Біологічні	Соціальні	Гірничозаводські	Природничі	Всього кафедр	Аспірантів
Харків	4	10	4	1	6	3	2	6	-	-	36	242
Київ	3	3	2	-	4	1	2	6	-	-	21	98
Одеса	2	2	4	-	2	-	-	6	-	4	20	133
Катеринослав	-	-	-	-	1	1	1	1	4	-	8	43
Кам'янець-Подільський	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2	10
Ніжин	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	9
Разом	9	15	10	1	14	4	5	21	4	4	88	535

2 грудня 1921 р. «Про утворення науково-дослідних кафедр та забезпечення наукових робітників науково-дослідних кафедр». Восени 1921 р. в Україні діяло 38 науково-дослідних кафедр, всі вони були відкриті в Харкові, в інших містах велися підготовчі роботи.

За операційним планом Наукового комітету на 1922 р. планувалося відкрити 100 науково-дослідних кафедр із загальною кількістю аспірантів 1000 чол., в тому числі в Одесі 15 кафедр із чисельністю аспірантів 175 чол. Але втілити плани в реальність не вдалося. В березні 1922 р. на території УСРР діяло 53 науково-дослідних кафедри із загальною кількістю аспірантів 121 чол., але в Одесі була відкрита лише одна кафедра педології. В 1923 р. чисельність науково-дослідних кафедр досягла 88, в яких навчалися 534 аспіранти. В Одесі нараховувалося 20 кафедр (133 аспіранти) (див. табл.).

Таким чином, з вище наведених даних ми бачимо, що Одеса за кількістю науково-дослідних кафедр посідала 3 місце в країні, а за наявністю аспірантів — 2.

В архівних документах зазначається, що на 1 жовтня 1926 р. в УСРР нараховувалося 77 науково-дослідних кафедр, з них в Одесі функціонувало 12: при Одеському сільськогосподарському інституті працювало 2 кафедри, при медичному — 3, при політехнічному 5 кафедр та по одній

кафедрі було при Одеському інституті народного господарства та Одеському хімічному технікумі. На 1927 р. в Україні було зареєстровано 88 кафедр, з них 14 знаходилися в Одесі.

Про вагому роботу науково-дослідних кафедр в Одесі свідчить їхня видавнича діяльність. 3 жовтня 1923 р. почав виходити «Журнал научно-исследовательских кафедр» в Одесі, і за перші півроку вийшли: № 1 — математичний, № 2 — медично-науковий, № 3 — суспільно-гуманітарних наук, № 4 — математичний. У звіті Народного Комісаріату освіти за 1923/24 н. р. зазначалося, що науково-дослідні кафедри в Одесі опублікували сім випусків «Записок».

На початку 1930-х рр. в процесі чергової реорганізації системи наукових установ та вищих навчальних закладів практично усі науково-дослідні кафедри припинили своє існування, поступившись місцем звичайним вузівським кафедрам.

Таким чином, варто зазначити, що в досліджуваний період науково-дослідні кафедри були основними осередками підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів. Вагомий внесок в розвиток даного процесу зробили одеські кафедри, вони зосередили в своїх стінах значну кількість аспірантів, провели суттєву науково-дослідну та педагогічну роботу.

Thank you for evaluating AnyBizSoft PDF Splitter.

A watermark is added at the end of each output PDF file.

To remove the watermark, you need to purchase the software from

<http://www.anypdftools.com/buy/buy-pdf-splitter.html>